

MIKS HINNATA ÜHISKONDLIKKU MÕJU?

**BIRGIT ROOTSI,
HEATEO SIHTASUTUSE TOETUSPORTFELLI JUHT**

FOTO: ERAKOGU

Olen töötanud mitu aastat kolmandas sektoris ja harjunud sellega, et pean oma tegevuse vajalikkust ikka ja jälle põhjendama. Inimesi jätab üpris külmaks, kui selgitan, et nõustan suurima potentsiaalse ühiskondliku mõjuga organisatsioone või räägin argumenteerimis- ja esinemisoskuse kasulikkusest noortele.

Põhimõttelise õnge ja kala jutu asemel tahetakse konkreetselt teada, kui mitut puudega inimest, õpiraskustega last või narkomaani ma siis eile aitasin ning kuidas see ühiskonna heaolu reaalselt suurendas.

Heateo Sihtasutuse kogemus on näidanud, et paljud kodanikualgatused tuginevad oma mõju tutvustades pigem sisetundele ja usule tegevuste kasulikkusele kui muutuste protsessi kirjeldamisele ja mõju tõestamisele. Sageli ei osata kriitiliselt hinnata, kas konkreetsed tegevused ikka põhjustavad ühiskonnas soovitud muutust soovitud ulatuses ning mõju asemel kirjeldatakse tihti ainult tegevusi või nende tulemusi.

Toon ühe väljamõeldud näite organisatsioonist, kes on korraldanud tolerantsuse teemalise

koolituse ja hindab oma tegevuse tulemuslikkust üritusel osalejate arvu kaudu. Tegelikult näitab osalejate rohkus ainult seda, kas sündmus toimus planeeritud mahus, kuid mitte seda, kas nende inimeste mõtlemises või käitumises leidsid aset reaalsed muutused tolerantsuse suunas. Selliseid vigu tehakse sageli ning sellisel tasandil analüüsiga ei ole võimalik täpselt aru saada, kas organisatsiooni tegevused ka tegelikult soovitud väärtust loovad.

Muutuse hindamine eeldab saavutuste võrdlemist organisatsiooni sisuliste eesmärkidega. Seega on mõju hindamine möödapääsmatu tööriist organisatsioonile oma tegevuse paremaks eesmärgistamiseks ja tulemuslikumaks tegutsemiseks.

Ka Heateo Sihtasutusel ei ole hetkel veel objektiivset töövahendit, mis aitaks välja selgitada ja võrrelda suurima potentsiaalse ühiskondliku mõjuga organisatsioone, kuigi oleme endale võtnud kohustuse valida portfelli just nendele kriteeriumitele vastavad algatused. Oma toetustegevuse mõju oleme mõõtnud organisatsiooniti, kuid ka siin oleks sihipärasemaks tegevuseks vajalik parem tõestatus ja võrreldavust lubav lahendus.

Ilmselt ei pea mõju hindamise vajalikkuse teemal pikemalt arutlema. Nii Heategu kui ka teised kodanikuühendused on enamasti ise huvitatud sellest, et meie hingega tehtud töö tööpoolest ka soovitud eesmärki täidaks. Töötades enamasti ressursside nappuses, on tänuväärset kõiki lahendusi, mis lubavad eesmärkide saavutamisel leida mõne otsetee ja seega ebavajalikke kulusid vältida.

Jõuame seega küsimuseni: kuidas siis oma tegevuse mõju hinnata nii, et see oleks veenev kodanikualgatuste rahastajatele, annetajatele ja äri sektori partneritele? Mõju hindamine kodanikuühendustes on keeruline, kuna mõõdetavad väärtused on kohati küllalt abstraktsed ja muudest protsessidest eristamatud. Raske on kindlaks teha, kas soovitud ühiskondlik muutus on aset leidnud konkreetse probleemiga tegeleva algatuse sihikindla töö või mõne muu neist sõltumatu te-

guri tagajärjel. Või puudub muutus üldse.

Oleme selle küsimuse üle Heateos kaua mõelnud, proovinud ise oma portfelliorganisatsioonide tegevuse võrdlemiseks mõju hindamise mudeleid luua, kuid pole seni saavutanud piisavalt häid tulemusi. Saime aru, et vajame kvaliteetse lahenduse leidmiseks professionaalset kaasamõtlemist ja sellest sündiski Kodanikuühiskonna Sihtkapitali rahastusel ning koostöösuuringufirmaga Praxis projekt „Missioonist muutuseni – mõju hindamine ja kasutamine juhtimises ning selle kommunikatsioon“. Projekti raames töötame välja mõju hindamise meetodid, mille jagame välja avalikuks kasutamiseks.

Meie eesmärk on aidata kaasa kodanikuühenduste mõju senisest põhjalikumale hindamisele. Soovime tuua teema avaliku arutluse alla ja jagada Heateo kogemusi, kuidas oleme liikunud mõju hindamise vajaduse sõnastamisest konkreetsete lahenduste poole. Projekti lõpus anname nii elektrooniliselt kui ka paberandjal välja mõju hindamise käsiraamatu, mis esitab hindamise protsessist samm-sammulise ülevaate. Juhendmaterjal sisaldab ka praktilisi juhiseid selle kohta, milliseid indikaatoreid ja andmeid mõõta ning milliseid meetodeid kasutada. Nendesamade põhimõtete kasutamist näitlikustame oma viie portfelliorganisatsiooni mõju hindamise kaudu.

Olukorras, kus rahastajad pööravad järjest enam tähelepanu organisatsioonide poolt loodava ühiskondliku väärtuse tõestatusele, on möödapääsmatu, et sotsiaalsete probleemidega tegelevad kodanikualgatused peavad õppima oma tegevuse mõju paremini hindama ja sõnastama. Isegi kui kõik kodanikuühendused ei jõua kohe esimeste katsetustega üheselt töötavate mudeliteni, on oluline õppida vahet tegema tegevuste ja mõju kirjeldamise vahel.

Meie soov on, et Heateo algatatud mõju hindamise projekt tekitaks diskussiooni ühiskondliku mõju hindamise teemal ja pakuks organisatsioonidele ka praktilist tuge enda jaoks toimivate lahenduste leidmisel.